

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Затверджено на засіданні кафедри
фінансів, обліку і аудиту
прот. № 1 від 29.08.2025р.

РИЗИКОЛОГІЯ

СИЛАБУС

2025/2026 навч. рр.

Галузь знань	– 07 Управління та адміністрування
Спеціальність	– 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітня програма	– Управління фінансами, банківська справа та страхування
Освітній рівень	– перший (бакалавр)
Цикл підготовки	– професійний
Кількість кредитів ЄКТС	– 4
Семестр	– 6
Сторінка курсу в MOODLE	– https://do.kart.edu.ua/course/view.php?id=14015
Лектор курсу – Стешенко Олена Дамирівна (канд. економ. наук, доцент)	
Профайл викладача – https://kart.edu.ua/staff/steshenko-od	
Контакти викладача (e-mail) – steshenkoed@kart.edu.ua	
Час та аудиторія проведення занять: згідно розкладу – http://rasp.kart.edu.ua/	
Додаткові інформаційні матеріали: http://lib.kart.edu.ua	
Консультації з питань вивчення дисципліни – вівторок 14.00 -15.00 (zoom)	

Курс «Ризикологія» є одним із системотворчих у процесі формування компетенцій сучасного економіста, який має теоретичне, методичне і одночасно прикладне значення.

Метою викладання навчальної дисципліни є забезпечення розуміння студентами економічних ризиків, що виникають у процесі господарської діяльності, та ознайомлення їх із сучасними науковими підходами до аналізу й оцінки ризиків, навчання враховувати ризики під час прийняття управлінських рішень, мінімізувати та управляти ними. Дисципліна передбачає як формування знань щодо економічних ризиків, так і дає змогу набути навичок їх оцінки в ринкових умовах.

Пререквізити: знання здобуті в процесі вивчення дисциплін за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти – "Оптимізаційні методи і моделі", "Інформатика", "Фінанси", "Фінансова математика", «Економетрика»; «Статистика»; «Менеджмент».

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності

Інтегральна (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондовий ринок або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності

Заплановані загальні компетентності (ЗК):

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
- ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК01 Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
- СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем.
- СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач
- СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку

Результати навчання (ПР):

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи, страхування та фондового ринку

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

Чому ви маєте обрати цей курс?

А чи можна говорити про управління ризиками у сучасній господарській діяльності? «Так, не тільки можна, а й треба» - говорять експерти. А детальне розуміння як саме – здобувачі отримають під час занять з курсу.

Управління в підприємництві має специфічні цілі: зростання сукупного добробуту власників підприємства, збільшення прибутку, підтримка досягнутого рівня конкурентоздатності, розвиток підприємства, набуття нових якостей, виконання суспільних функцій, урядових завдань тощо. Для реалізації цього завдання підприємство повинне постійно здійснювати комплекс заходів по забезпеченню виконання своїх базових функцій на належному рівні, забезпеченню безвідмовності системи, і саме основне, з управління ризиками.

Методи навчання. Лекції-візуалізації, кейс-технології, семінари-дискусії, ділові ігри та ситуаційні завдання.

Теми курсу.

Тема 1. Економічні ризики: джерела та сутність

Ризик як економічна категорія, його необхідність, ознаки. Функції та роль ризику у підприємницької діяльності. Класифікація економічних ризиків за місцем їхнього походження та їх вплив на розвиток підприємства та поведінку ринкових суб'єктів.

Тема 2. Показники ризику та методи його оцінки

Принципи аналізу ризиків та їхнього впливу на результати діяльності підприємства. Зони ризику в залежності від величини збитків. Крива імовірності розподілу збитків. Методи аналізу ризиків. Статистичний метод аналізу ризиків. Метод аналізу доцільності витрат при проведенні кількісної оцінки ступеню ризику.

Тема 3. Ризик і ціна капіталу

Об'єднання ризиків і диверсифікація. Світовий досвід зменшення ступеню ризику за допомогою використання можливостей диверсифікації. Сутність диверсифікації та її класифікація. Характеристика диверсифікації, її напрямків та можливостей застосування. Вибір напрямку диверсифікації за допомогою використання пріоритетної системи оцінки компетенцій. Метод коваріації.

Тема 4. Валютні ризики

Сутність і характер ризику коливання валюти. Страхування валютного ризику як метод його мінімізації. Класифікація валютного ризику. Підходи до вибору стратегії захисту від валютних ризиків.

Тема 5. Інвестиційні ризики

Загальна характеристика інвестиційних ризиків. Класифікація інвестиційних ризиків за рядом ознак: за економічною характеристикою, за періодом виникнення, за формами інвестування, за джерелами виникнення. Сутність та організація якісного та кількісного аналізу інвестиційного проекту з метою встановлення сумарного ступеню ризику. Класична модель оцінки капітальних активів (метод CAPM). Кумулятивний підхід.

Тема 6. Виробничі ризики

Сутнісно-змістовна характеристика виробничих ризиків. Їх класифікація та вплив на діяльність підприємства. Сутність поставальних ризиків, їх передбачення та можливі заходи запобігання. Поставальні ризики підприємства за умов дефіциту окремих видів сировини та запобігання їх виникненню. Сутність ризику збуту, прогнозування їх виникнення та можливі заходи запобігання.

Тема 7. Комерційні ризики

Характеристика ризиків у комерційної діяльності підприємства. Сутність комерційних ризиків та їх класифікація. Маркетингові ризики. Ризики недостатньої сегментації ринків збуту продукції (послуг), помилкового вибору цільового сегменту ринку, помилкового вибору стратегії продажу продукту.

Ризик невірної організації та одержання неадекватних результатів маркетингового дослідження, помилкового ціноутворення, неуспішної організації збутових мереж та системи просунення товару до споживача. Ризик неефективної реклами, переоцінки маркетингових принципів збуту.

Сфера реалізації набутих знань і вмінь

В Україні існують та створюються структурні підрозділи з ризику та безпеки у комерційних банках, інвестиційних та страхових компаніях, консалтингових фірмах, на підприємствах, у низці державних установ (Національному банку України, Міністерстві фінансів, фіскальній службі тощо).

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, навчальний посібник, лекційні матеріали, завдання та правила оцінювання курсу).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Зокрема:

- 1 <http://lib.kart.edu.ua/> (Ресурси бібліотеки УкрДУЗТ)
- 2 <http://portal.rada.gov.ua> (Офіційний портал Верховної Ради України);
- 3 <http://kmu.gov.ua> (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України);
- 4 <http://minfin.gov.ua> (Міністерство фінансів України);
- 5 <https://www.coso.org/Pages/default.aspx> (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission)

Форми і методи оцінювання

При оцінюванні результатів навчання керуватися Положенням про контроль та оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ зі змінами та доповненнями – <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/pologennya-pro-kontrol-ta-ocinuvannya-2015.pdf>

Види контролю: поточний, модульний, підсумковий (екзамен).

Методи контролю: виконання практичних завдань (усне і письмове опитування), виконання завдань з використанням «кейс-методу», відповіді на тестові завдання за темами курсу, тестовий модульний контроль, екзамен.

Максимальна кількість балів за модуль		
Поточний контроль	Модульний контроль (тести)	Сума балів за модуль
до 60	до 40	до 100
Поточний контроль		Розподіл балів
Активність на заняттях (лекціях, практичних)		до 5
Виконання практичних завдань за темами курсу		до 20
Виконання поточних тестових завдань		до 20
Виконання в строк самостійних робіт за темами курсу		15
Підсумок		60

Визначення назви за державною шкалою (оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90–100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82–89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75–81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	69–74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60–68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35–59	FX
	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	< 35	F

Основні заходи запобігання та виявлення порушень академічної доброчесності

Політика забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності визначається Кодексом академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodex.pdf>

Основні заходи запобігання та виявлення академічного плагіату визначаються Положенням про організацію освітнього процесу Українського державного університету залізничного транспорту (<https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/polozhennja-pro-oop-ukrdutzt-2021.pdf>)

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.